

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 70 Nisan 2020 & Volume: 13 Issue: 70 April 2020

www.sosyalaramalar.com Issn: 1307-9581

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4123>

FİZİK ÖĞRETMEN ADAYLARININ YANSITICI ÖĞRETMENLİK UYGULAMALARINA YÖNELİK DÜŞÜNCELERİNİN İNCELENMESİ*

THE INVESTIGATION INTO THE THOUGHTS TOWARDS REFLECTIVE TEACHING PRACTICES OF PRE-SERVICE PHYSICS TEACHERS

Demet BATMAN**
Ahmet Zeki SAKA***
Sabri KAN****

Öz

Bu çalışmanın amacı, yansıtıcı düşünmenin Fakülte-Okul İşbirliği kapsamında yürütülen öğretmenlik uygulamalarında kullanılması ve fizik öğretmen adaylarının bu uygulama sürecine yönelik düşüncelerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması desenine göre yürütülen araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile toplanmıştır. Araştırma grubunu; 2014-2015 öğretim yılı bahar döneminde uygulama okullarında yürütülen Öğretmenlik Uygulaması dersine katılan 13 fizik öğretmen adayı oluşturmaktadır. Uygulama aşamasında, örneklemdaki her öğretmen adayının uygulama okullarında yürüttükleri ilk ve son dersler araştırmacı tarafından kamera ile kaydedilmiştir. Bu kayıtların birer kopyası, yansıtma yapımları amacıyla uygulama sonunda adaylara verilerek kendilerini izlemeleri ve öz değerlendirme yapımları sağlanmıştır. Bu sürecin değerlendirilmesi amacıyla dönem sonunda adaylarla yarı yapılandırılmış mülakatlar yürütülmüştür. Mülakatlar esnasında öğretmen adaylarına, araştırmacı tarafından geliştirilen ve iki uzman görüşü dikkate alınarak düzenlenen altı soru yöneltilmiştir. Elde edilen veriler, yorumsal analize dayalı olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları doğrultusunda; yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının, fizik öğretmen adaylarının mesleğe bakışlarını olumlu etkilediği, mesleki farkındalıklarının oluşmasında ve mesleki gelişim göstermelerinde etkili olduğu, bu bağlamda da mesleki öz güvenlerinin gelişmesini sağladığı söylenebilir. Bu durum dikkate alındığında, yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları sürecinin adayların, öğretmenlik mesleğine yönelik hislerinin ve düşüncelerinin olumlu yönde değişmesinde, mevcut durumda olumlu olan duygu ve düşüncelerinin de güçlendirilmesinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yansıtıcı Düşünme, Öğretmenlik Uygulaması, Fizik Öğretmen Adayları.

Abstract

The aim of this study is to use reflective thinking in teaching practices carried out within the scope of faculty-school collaboration and to investigate the thoughts towards these implementation process of pre-service physics teachers. The data of the study, which was conducted with qualitative research method and case study design, were collected by semi-structured interview technique. The sample of the study consists of 13 pre-service physics teachers participated in Teaching Practice course conducted in practice schools, in the spring term of the 2014-2015 academic year. In order to evaluate the implementation process, semi-structured interviews were conducted with the pre-service teachers at the end of the term. During the interviews, pre-service teachers were asked six questions which were developed by the researcher and arranged according to two expert opinions. The obtained data were analyzed based on interpretive analysis. According to the findings of the research; it can be said that the reflective teaching practices influenced the prospects of pre-service physics teachers towards the profession positively, was effective in the formation of professional awareness and professional development, and that in this context, it provided the development of professional self-confidence. In this case, it was concluded that the process of reflective teaching practices were effective in changing the feelings and thoughts of the pre-service teachers about teaching as a profession to positive, and their positive feelings and thoughts had become more and more positive as time went by.

Keywords: Reflective Thinking, Teaching Practice, Pre-service Physics Teachers.

* Bu çalışmanın özeti IV. Ulusal Fizik Eğitimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, batmandem@yahoo.com (Sorumlu Yazar)

*** Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, azsaka@gmail.com

**** Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Atatürk Bilim ve Sanat Merkezi, sabrikan@hotmail.com

1. Giriş

Ülkelerin küresel çapta varoluş mücadelesi verdiği ve bilimsel gelişmelere öncülük eden ülkelerin bu mücadelede hâkimiyeti elinde bulundurduğu bilinen bir gerçektir. Küresel rekabetin kızıştığı ve alanlara göre ülkeler arası liderliklerin hızla el değiştirdiği son yıllarda, bu rekabette rol alacak ve hızlı değişime uyum sağlayabilecek nitelikte insan gücü ihtiyacını karşılayabilmek için eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Bu bağlamda eğitimde niteliğin ve verimliliğin artırılması, öğretmenlere sunulan eğitim-öğretim hizmetlerinin ve kaynakların geliştirilerek performans ve yeterlik düzeylerinin yükseltilmesi ile mümkün olabilir (Buldu, 2014; OECD, 2005). Diğer taraftan, eğitimde niteliğin geliştirilmesinin ve verimliliğin sürekli hale getirilmesinin de öğretmenlerin etkin şekilde değerlendirilmesine bağlı olduğu vurgulanmaktadır (European Commission, 2012).

Türkiye ile Danimarka ve Norveç gibi Avrupa ülkelerinde uygulanan öğretmen yetiştirme programları karşılaştırıldığında, bu üç ülkenin benzer hedeflere yönelik eğitim verdikleri görülmektedir. Bu programlarda öğretmen adaylarının; alan eğitimi ve alan derslerine hâkim, bilişim teknolojilerini ve bilimsel araştırma yöntemlerini kullanabilen, iletişim becerilerinin yanı sıra analitik ve eleştirel düşünme becerileri de gelişmiş bireyler olarak yetiştirilmeleri amaçlanmaktadır (Avcı, 2018). Ancak, diğer ülkelerde bu amaca ulaşılabilirdiği söylenebilirken; ülkemizde hem akademik hem de bürokratik çevreler tarafından öğretmenlerin, sahip oldukları niteliklerin yeterli düzeyde olmadığı ve bu doğrultuda istenen düzeye yükseltilebilmeleri için farklı yaklaşımların kullanılması gerektiği ifade edilmektedir (Yaylacı, 2013). Bu durum öğretmen yetiştirmede ve hizmet içi eğitimlerde değişim ve yenilik ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda hizmet öncesi eğitim döneminden başlanarak, bu sorunun giderilmesi yönünde çaba harcanması gerekli görülmektedir.

Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına mesleğe yönelik bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu süreçte de okul uygulamaları önemli bir role sahiptir (Yılmaz, 2019). Ancak, 2010-2011 eğitim öğretim yılı itibarıyla, ortaöğretim alan öğretmenliği bölümlerinde yürütülen tezsiz yüksek lisans programlarının kaldırılması ve yerine pedagojik formasyon sertifika eğitiminin verilmeye başlanması, eğitim fakültelerinin nitelikli öğretmen yetiştirme rol ve sorumluluklarını olumsuz yönde etkilemiştir. Diğer bir deyişle, pedagojik formasyon sertifika programlarının, mevcut haliyle öğretmen yetiştirme sürecine, okul uygulamalarına ve öğretmenlik mesleğine zarar verdiği söylenebilir (Işık, 2019). Bununla ilgili olarak, öğretmen yetiştirme standartlarına yönelik çalışmalarda, pedagojik formasyon programlarının niteliğinin geliştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılması gerektiğine dikkat çekilmektedir (Kaya, 2016; Yaman, 2018).

Nitelikli öğretmen yetiştirme hedefinin gerçekleştirilebilmesi için, kuramsal eğitimin öğretmenlik uygulaması ile pekiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Kale, 2011'den aktaran: Avcı, 2018: 107). Ancak, Türkiye'de hizmet öncesi dönemde yürütülen öğretmenlik uygulamalarına yönelik araştırmalarda; uygulama süresinin ve bu sürede yürütülen ders saatlerinin yetersizliği uygulamalardaki en önemli sorunlardan biri olarak ifade edilmektedir (Güneş ve Uygun, 2016; Işık, 2019; Kasap, 2015; Taneri ve Ok, 2014; Yaman, 2018).

Türkiye'de öğretmen yetiştirme sürecinin uygulama basamağı olarak görülen okul uygulamaları dersleri 6-7 kişilik gruplarla yürütülürken; Avrupa ülkelerinde, örneğin Danimarka'da, gruplar Öğretmenlik Uygulaması-1 dersi için en fazla 4 kişi, Öğretmenlik Uygulaması-2 için en fazla 3 ve Öğretmenlik Uygulaması-3 için ise en fazla iki öğrenciden oluşacak şekilde düzenlenmektedir. Benzer şekilde, Öğretmenlik uygulaması dersi Türkiye'de yalnızca 4. yılda verilirken, Danimarka'da 2. yıldan, Norveç'te ise 1. yıldan itibaren verilmektedir. Bu durumda, her iki ülkede de uygulama sürelerinin Türkiye'den fazla olduğu görülmektedir (Avcı, 2018). Japonya, Çin, Singapur ve Güney Kore'nin öğretmen yetiştirme sistemlerinde de öğretmen adaylarına yoğun bir uygulama eğitimi verildiği vurgulanmaktadır (Orakçı, 2015). Diğer yandan, farklı ülkelerdeki öğretmen yetiştirme programları karşılaştırıldığında, öğretmenlerin eleştirel bir bakış açısına sahip olmalarının ve bu eleştirel düşünme becerisini öğrencilerine de kazandırmalarının gerekli olduğu ifade edilmektedir (Yaman, 2018). Benzer şekilde nitelikli öğretmen, konu alanının uzmanı olmasının yanı sıra öğrencilerine eleştirel düşünme gibi üst düzey becerileri kazandırabilen öğretmen olarak tanımlanmaktadır (Haberman, 2005'ten aktaran: Yaman, 2018, 9). Ayrıca, ulusal ve uluslararası düzeydeki araştırma sonuçları doğrultusunda belirlenen öğretmen yeterlikleri arasında "kendi uygulamalarını sürekli sorgulayarak mesleki gelişimini sağlama" kriteri yer almaktadır (TED, 2009). Bundan dolayı, Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirtilen öğretmen yeterlikleri arasında da "öz değerlendirme yapma ve kişisel gelişimi sağlama" kriterlerine yer verilmektedir (MEB, 2014). Uluslararası alanda ise Almanya Federal Devleti tarafından öğretmen yeterlikleri konusuna oldukça önem verilmekte ve öğretmen yeterliklerinden biri olarak "yansıtma ve gelişme yeterliği"ne dikkat çekilmektedir. Bu yeterlik alanı, öğretmenlerin öz

değerlendirme yapabilmek ve bu süreçte güçlü ve zayıf yanlarını belirterek öğrenme ve düşünme süreçlerine ilişkin farkındalıklarını geliştirme olarak tanımlanmaktadır (Aalten, 2017; Yaman, 2018).

Yansıtma kavramı, öğretmen eğitimindeki hizmet içi eğitim sürecinde önemli bir konu olarak ele alınarak mesleki gelişimi irdeleyen birçok çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Birçok araştırmacı, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının, yansıtma sürecinde kendi öğretimlerini değerlendirmelerinin uygulamalarını ve problem çözme becerilerini geliştireceğine dikkat çekmektedir (Dewey, 1933; Schön, 1983; Yost ve diğerleri, 2000'den aktaran: Köksal ve Demirel, 2008, 190). Yansıtıcı düşünmenin, öğretmen adaylarına farklı yollarla "öğretmen gibi düşünmeyi" öğretme imkânı sunma açısından, öğretmen yetiştirmede önemli bir yeri olduğu belirtilmektedir (Jay ve Johnson, 2002).

2. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Problem Cümlesi

Yansıtma kavramının eğitim sürecinde kullanılma amaçlarından biri de dönüt vermektir. Eğitimin her kademesinde öğrenciler için oldukça önemli olan dönütler, öğretmen yetiştirme programlarında da adaylar için son derece önem taşımaktadır. Çünkü dönütler, öğretmen adayının kendisinde gerçekleşen değişimleri analiz etmesini sağlamakta ve böylece öğretimin niteliğinin yükseltilmesinde etkili olmaktadır (Yılmaz, 2019). Bu bağlamda, mevcut durumda okul uygulamaları kapsamında yürütülen ders saatlerinin hem nicelik hem de nitelik açısından geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, araştırmalarda öğretmen adaylarına uygulama okullarında daha fazla uygulama yapma fırsatı verilmesi önerilmesine rağmen okul uygulamalarına yönelik ders saatlerinin artırılması konusunda bir değişim henüz gerçekleştirilmemiştir. Bu durumda, mevcut uygulamaların mümkün olduğunca nitelikli hale getirilmesi ve öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerine yönelik olarak bu uygulamalardan mümkün olduğunca üst düzeyde yararlanmalarının sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda yürütülen araştırma kapsamında, öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerinde etkili bir yöntem olduğu vurgulanan yansıtıcı düşünmenin öğretmenlik uygulamalarında kullanılması amaçlanmaktadır. Ayrıca fizik öğretmen adayları tarafından uygulama sürecinin değerlendirilmesini de kapsayan bu çalışmadan elde edilen sonuçların, öğretmen eğitimi ile ilgili literatüre katkıda bulunması öngörülmektedir. Bu bağlamda, "adayların, hizmet öncesi öğretmen eğitimi sürecinde yürütülen yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarına yönelik görüşleri nelerdir?" sorusu, yürütülen araştırmanın temel problemidir. Bununla birlikte, araştırma kapsamında aşağıdaki alt problemlere de yanıt aranmıştır.

- 1- Yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları, öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme sürecini öğrenme ve benimsemeleri üzerinde etkili midir?
- 2- Yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları öğretmen adaylarının mesleki farkındalıklarının gelişmesi üzerinde etkili midir?
- 3- Öğretmen adaylarına göre yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları mesleki gelişimleri üzerinde etkili midir?

3. Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma desenlerinden durum çalışması desenine göre yürütülmüştür. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile toplanmıştır. Mülakat tekniği, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılmakta ve belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlamaktadır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ayrıca bireylerin inançlarına, deneyimlerine, yorumlarına, duygu ve düşüncelerine yönelik gözlenemeyen unsurların anlaşılmasında oldukça etkilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmanın güvenilirliğini desteklemek amacıyla araştırmacı, öğretmen adaylarının yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları kapsamında hem fakültede aldıkları eğitim hem de uygulama okullarında yürütülen öğretmenlik uygulaması süreçlerinin tümünde yer alarak; katılımcılar ile uzun zaman geçirmiş ve paylaşımlarda bulunmuştur. Bu durum, veri toplama sürecinde katılımcıların iletişim düzeylerini geliştirip samimi olmalarına ortam oluşturarak ayrıntılı veri elde edilmesine katkı sağlamıştır.

3.1. Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; Doğu Karadeniz'de bulunan köklü bir eğitim fakültesinin Fizik Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören ve 2014-2015 öğretim yılı bahar döneminde uygulama okullarında yürütülen Öğretmenlik Uygulaması dersine katılan 13 fizik öğretmen adayı oluşturmaktadır.

3.2. Veri toplama aracı ve Uygulama süreci

Uygulama aşamasında, örneklemdaki her öğretmen adayının uygulama okullarında yürüttükleri ilk ve son dersler araştırmacı tarafından kamera ile kaydedilmiştir. Bu kayıtların birer kopyası, yansıtma yapmaları amacıyla uygulama sonunda adaylara verilerek kendilerini izlemeleri ve öz değerlendirme yapmaları sağlanmıştır. Bu sürecin değerlendirilmesi amacıyla dönem sonunda adaylarla yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlar esnasında öğretmen adaylarına, araştırmacı tarafından geliştirilen ve iki uzman görüşü dikkate alınarak düzenlenen altı soru yöneltilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Veri toplama aşamasında yarı-yapılandırılmış mülakatlar yoluyla elde edilen araştırma verilerinin analizi sürecinde ilk olarak, (ses) kayıt cihazı ile elde edilen görüşmeler, ses dosyası olarak bilgisayara aktarılmış ve araştırmacı tarafından çözümlenmiştir. Bilgisayara aktarılan ses dosyalarındaki görüşmeler eksiksiz dinlenmiş ve herhangi bir değişiklik yapılmadan yazılı ifadeler haline getirilmiştir. Bu sayede, yapılan görüşmelerin hem ses dosyası hem de deşifre edilmiş hali olarak metin dosyası elektronik ortamda oluşturulmuştur.

Görüşmelere ait metin dosyaları doğru ve eksiksiz şekilde elde edildikten sonra etik kurallar gereği öğretmen adaylarına e-posta ile gönderilerek onaylarına sunulmuştur. Onaylama esnasında katılımcılar, ilk görüşme ile ilgili eksik gördükleri veya düzeltmek istedikleri bölümleri belirtmişlerdir. Belirtilen görüşler bütünleştirilerek verilerin son halleri oluşturulmuştur. Son aşamada, verilerin son halleri tekrar katılımcılara sunularak onayları alınmıştır.

Katılımcıların onayından geçerek son hali elde edilen veriler yorumsal analize dayalı olarak öncelikle detaylı şekilde incelenmiştir. Daha sonra birinci seviye kodlamalar yapılmış ve bu kodları belirli kategoriler altında toplayan temalar oluşturulmuştur. Temaları oluşturan kodların, kendi içlerinde anlamlı bütünler oluşturmasına özen gösterilmiştir. Kodların, temaların ve verilerin anlaşılır biçimde sergilenmesi amacıyla, kategori temelli veri sergileme modeline uygun olan kategori temelli tablolar (matrisler) oluşturulmuştur. Tablolarda, bazı kısaltma ve işaretlerin anlamlarını açıklayıcı dipnotlar kullanılmıştır. Rastgele seçilen mülakat verileri iki araştırmacı tarafından da kodlanmış ve araştırmacılar arasındaki güvenilirliği belirleyebilmek amacıyla ortak ve ortak olmayan kodlar dikkate alınarak hesaplanan tutarlılık katsayısı değerinin 0.89 olduğu belirlenmiştir. Analiz sürecindeki gizliliği sağlamak amacıyla da, katılımcılar ÖA kısaltmasıyla kodlanmış ve her bir öğretmen adayına 1'den 13'e kadar numara verilmiştir.

4. Bulgular

Bu bölümde, yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları süreci sonunda fizik öğretmen adayları ile yürütülen mülakat verilerinin analizinden elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Öğretmen adaylarına ilk olarak video analizlerine yönelik düşünceleri ve bunların mesleki gelişimlerinde etkili olup olmadığı sorulmuştur. Tablo 1'de görüldüğü gibi, tüm adaylar yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları esnasında kaydedilen videoların analizlerine yönelik düşüncelerini olumlu şekilde ifade etmiş ve hemen hemen hepsi video analizlerinin, hatalarını ve eksiklerini görme ve bu sayede gidermeye çalışmalarında etkili olduğunu belirtmiştir. ÖA9, ÖA10 ve ÖA11 bu durumu sırasıyla;

"...Çünkü ben orada kendimi gözlemliyorum, hatamı daha ayrıntılı görebiliyorsun, bunu nasıl düzeltirim diyerek kendini geliştirebiliyorsun... Bazen yersiz şaka yapıyorum. ... ama ders sunumunda bunu artık yapmamaya, bazı şeyleri sınırlandırmaya dikkat ediyorum."

"...hataları görüp düzeltmek bakımından mesleki gelişime katkı sağlıyor."

"Mesela ben arkamı döndüğümde sınıfın nasıl tepkiler verdiğini kameradan görüyorum. ...farkında olmadan yaptığım birçok hareketi izleyip onları başka zamanlarda yapmamam gerektiğini fark ettim. Özellikle sıralar arasında dolaşmam gerektiğini, sınıfın belli bir kısmına ders anlattığımı fark ettim. Ders süresince sınıfta odaklandığımı belli bir kısım olduğunu fark ettim. Yani videolar tabii ki de işe yarıyor."

şeklinde açıklamışlardır. ÖA1 jest-mimik kullanımı, beden dili ve tahta kullanımına yönelik eksiklerini gidermeyi sağladığını;

"...ben yüz ifadesi olarak, duruş olarak biraz sert karaktere sahip biriyim. Ders anlatırken de o yüz ifadesi kendini belli ediyordu ilk başlarda, ama sonradan onun üzerine giderek yaptığımız uygulamalarda biraz daha düzeltmeye çalıştığımı düşünüyorum. Başlarda beden dili kullanımında eksiklerim vardı, onun üzerine biraz daha düştüm, onda da az da olsa olumlu bir gelişme kaydettiğimi düşünüyorum. İlk başlardaki uygulamalarımda fizik dersi olmasına rağmen tahtayı hiç kullanmıyordum, onun üzerine gidip tahtayı kullandım. O videolar sayesinde bütün eksiklerimi az da olsa gördüm, o yönler üzerine düşüp geliştirdiğimi düşünüyorum."

şeklinde detaylı bir biçimde açıklamıştır. Bununla birlikte, video analizleri sayesinde ders anlatırken fark etmediklerini görme fırsatı sağladığını da aşağıdaki gibi açıklamıştır:

“...Çünkü, ders anında anlatırken heyecanlısın, ne yaptığının pek farkında değilsin ama sonradan o videoyu izledikten sonra durumun farkına varıyorsun, eksik yönlerini daha iyi hale nasıl getirebileceğini daha iyi anlıyorsun mesela, o yönden bayağı işe yaradığımı düşünüyorum.”

ÖA2 ve ÖA3 de bu temaya değinmiş ve ÖA2 bu durumu;

“Zaten biz sınıf içerisinde ders anlatırken yapmış olduğumuz birçok davranışın farkına varmıyoruz... En basitinden, tahtaya sırtımızı döndüğümüz zaman arkadaki öğrencinin ne yaptığını göremiyoruz. Belki ben soru çözerken arkadaki öğrenci söz almak istiyor olabilir. Ben o öğrenciyi videoda görebiliyorum...”

şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca ses tonu ve dil kullanımına yönelik eksiklerini de gidermede etkili olduğunu vurgulamıştır.

Tablo 1: Video Analizlerinin Etkisi ile İlgili Temalar

ÖA	+/-	Hataları/Eksikleri Görme / Giderme	Mesleki Gelişimi İzleme	Öz değerlendirme
ÖA1	+	+	Jest-mimik Beden dili Tahta kullanımı Ders anlatırken fark etmediği eksikleri görme	Öğretmenliğe hazır hale gelme
ÖA2	+	+	Ses tonu-Dil kullanımı Ders anlatırken fark etmediklerini görme	
ÖA3	+	+	Ders anlatırken fark etmediklerini görme Materyal tasarımı	Kendini izleme fırsatı
ÖA4	+	+	Heyecanı yenme Geri bildirim Öğrenciyi derse katma	Son uygulamada daha iyi olduğunu görme
ÖA5	+		Mesleki gelişim için yararlı bir uygulama	
ÖA6	+	+	Alan bilgisi Sınıf hâkimiyeti Özet yapma	Etkileyici öğretim yapma
ÖA7	+	+	Ses tonu-Dil kullanımı Materyal tasarımı	Kendini değerlendirme/ düzeltme fırsatı
ÖA8	+	+	Beden dili Öğrenciyi derse katma	Eksiklerine söylenince değil izleyince dikkat etme
ÖA9	+	+	Tahta kullanımı Ses tonu-Dil kullanımı Sınıf hâkimiyeti	Videoyu izlemek eleştirilmekten daha etkili
ÖA10	+	+	Ses tonu-Dil kullanımı	
ÖA11	+	+	Sınıf hâkimiyeti	
ÖA12	+	+	Ses tonu-Dil kullanımı	Dönüt almayı sağlama Öz değerlendirme yaparak eksiklerini görme
ÖA13	+	+		Öz değerlendirme yapmayı sağlama

ÖA7, ÖA10 ve ÖA12 de video analizlerinin ses tonu, şiddeti ve dil kullanımına yönelik hatalarını görme ve giderme üzerindeki etkisini sırasıyla;

“...Ders anlatmada bazı kelimelere takıldığımı fark ettim. O kelimeleri düzeltmeye çalıştım. Kendini o videoda izledikçe geliştiriyorsun.”

“...Ses şiddetimi yükseltmeye çalıştım. İlk başta ses şiddetim çok düşüktü, onu düzelttiğimi düşünüyorum.”

“...Mesela ‘arkadaşlar’ kelimesini çok sık kullanıyordum. Videoyu izlediğim zaman bu özelliğimi de son anlatımında giderdiğimi söyleyebilirim.”

şeklinde açıklamışlardır. ÖA9 da videoları izledikten sonra sıklıkla kullandığı kelimeleri söylememeye dikkat ettiğini;

“...Bazen insanın sürekli takıldığı kelimeler vardır. Ben de sürekli ‘arkadaşlar, arkadaşlar’ diyordum, artık bunu söylememeye dikkat ediyorum...”

şeklinde ifade etmiştir. ÖA11 arkası dönük olduğu zamanlarda sınıfın verdiği tepkileri gözlemlediğini, ÖA9 sınıftaki konumunun önemini fark ettiğini, ÖA6 ise ilk videosunu izlerken fark ettiği sınıf ortamındaki gürültü ve uğultuyu gidermek amacıyla sınıf hâkimiyetini sağlamaya yönelik önlemler aldığını vurgulamıştır. ÖA3, ÖA7, ÖA9, ÖA12 ve ÖA13 video analizleri sayesinde kendilerini izleme ve öz değerlendirme yapma fırsatı bulduklarını sırasıyla;

"...Özellikle video uygulamalarının da çok etkili olduğunu düşünüyorum, çünkü kendimi izleme fırsatı buluyorum."

"Siz videoya çekiyorsunuz, bize veriyorsunuz. Biz onları evde izliyoruz, nerde ne yaptığımızı görüyoruz. Bu sayede kendimizi değerlendirmiş oluyoruz ve bir sonraki derste kendimizi düzeltme fırsatını buluyoruz. Bu açıdan videoların mesleki gelişimimizde etkili olduğunu düşünüyorum..."

"Öncelikle, burada sadece arkadaşlarımın ya da hocamın beni eleştirmesi belki iyi fakat, insanın kendi videosunu izlemesinin daha etkili olduğunu düşünüyorum..."

"...Görüntü kaydına bakarak geri dönüt alıyoruz. Ders esnasında tam olarak kendimizi değerlendiremiyoruz, dersten sonra tarafsız bir gözle incelediğimiz zaman eksikliklerimizi daha iyi gördüğümüz için yetersiz yanlarımızı düzeltme şansımız olduğunu söyleyebilirim..."

"...Kendi uygulamamın video kaydını izleyince diyorum ki "ben burada niye böyle yapmışım?" ya da "neden böyle yapmamışım?" yani kendimi değerlendiriyorum. Açıkçası eğlenceli de oluyor izlemek. Genel üst bir perspektiften kendimi görüyorum ve mesela normal bir zamanda canım sıkıldığında da açıp izleyebiliyorum ve diyorum ki "demek ki burada şunu yapsam daha iyi olurmuş". Yani uygulamamızın video analizi bizim açımızdan olumlu bir şey."

şeklinde açıklamışlardır. ÖA4, ÖA5 ve ÖA6 da video analizleri sayesinde mesleki gelişimlerini somut olarak gördüklerini belirtirken ÖA4 ve ÖA5 bu durumu aşağıdaki gibi açıklamışlardır:

"...Kendimiz izleyerek ilk uygulamamın videosunda nasıl olduğumu gördüm, son uygulamamın videosunda daha da iyi olduğumu gördüm. Daha rahattım, o açıdan iyi oldu..."

"...faydasını görebildiğim...yani bir öğretmenin kendini geliştirebilmesi için nadir uygulamalardan biri."

Öğretmen adaylarına ikinci olarak yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının mesleklerine yönelik hislerine ve düşüncelerine etkisi sorulmuş ve iki aday dışındaki diğer tüm adaylar yansıtıcı öğretmenlik uygulamaların öğretmenlik mesleğine yönelik hislerini veya düşüncelerini olumlu şekilde etkilediğini ifade etmiştir. ÖA6 yansıtıcı uygulamaların mesleğine yönelik hislerine ve düşüncelerine herhangi bir etkisi olmadığını;

"Şu an nötr. Normalde ben anlatmayı yine seven bir insandım. Burada eksiklerimi gördüm, daha düzgün anlatmaya çalıştım. Kendime çekidüzen verdim. Normalde ders anlatmayı yine seviyordum."

şeklinde açıklamıştır. ÖA4 ise;

"Az çok etkiledi diyebilirim ama fazla da etkilemedi açıkçası."

şeklindeki açıklamasıyla kısmen etkisi olduğunu belirtmiştir. ÖA1, ÖA9 ve ÖA13 yansıtıcı uygulamalar sayesinde öğretmenlik mesleğini daha çok sevdiklerini ifade etmiştir. ÖA1 ve ÖA9 bu durumu aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

"...Mesleki olarak zaten seviyordum, o tahtaya çıkıp daha çok işin içine girmemi sağladı ve daha çok sevmemi sağladı..."

"...Ben geçen hafta okul uygulamasında yaptığım uygulamada kendi videomu izledim. ... Dedim ki 'Ben kesinlikle öğretmen olmalıyım'. Videomu izledikten sonra işimi sevdiğimin farkına vardım."

ÖA1 ayrıca bu uygulamalarla mesleğinin ne kadar zevkli olduğunun farkına vardığını ve uygulama okulundaki son yansıtıcı uygulamasından sonra daha da hoşuna gittiğini vurgulamıştır. ÖA10 ve ÖA11 de uygulamaların mesleğinden zevk alma boyutuna sağladığı katkıyı ifade etmiş ve ÖA10 bu durumu;

"...Bu uygulamalar sayesinde ders anlatmanın daha da zevkli olduğunu fark ettim..."

şeklinde açıklamıştır. ÖA3 uygulamaların kendisine "iyi ki bu mesleği seçmişim" dedirttiğini ifade ederken, ÖA10 mesleğine yönelik heyecan duymasında etkili olduğunu belirtmiştir.

ÖA7 yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları kapsamında video kayıtlarını izledikçe, mesleki özgüven bağlamında, bu işi yapabileceğini düşünmeye başladığını ifade etmiştir. ÖA13 de videoları izlerken mesleki yetersizliğine, bu işi yapamayacağına ilişkin düşüncelerinin değiştiğini vurgulamıştır. ÖA8 ve ÖA11 benzer düşüncelerini sırasıyla;

"...Olumlu bir etkisi oldu, en azından "benden öğretmen olabilmemiş" dedirtti. Kendim çok fazla öğretmenliğe yatkın değilim diye düşünüyordum ama sonunda oluyor!"

"...İzlerken kendimi "ben yapabiliyorum galiba bu işi" dedim..."

şeklinde ifade etmişlerdir. ÖA2, ÖA10 ve ÖA12 öğretmenlik mesleğine ve öğretmen olacaklarına yönelik farkındalık kazandıklarını belirtirken; ÖA1, ÖA11 ve ÖA13 yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının mesleğe bakışlarındaki etkilerine yönelik açıklamalar yapmışlardır. ÖA1 uygulamaların mesleğine yönelik daha olumlu bir izlenim oluşmasını sağladığını, ÖA11 uygulamalarla öğretmenliğe bir adım daha yaklaştığını, ÖA13 de öğretmen olmak istemediğini ama yansıtıcı uygulamalar kapsamında ders anlattıkça mesleğe olan olumsuz bakış açısının değiştiğini ifade etmiştir. ÖA1 ayrıca, mesleki gelişim bağlamında uygulamaların kendini geliştirmesini sağladığını vurgularken, ÖA5 de aynı kapsamda; uygulamaların bir öğretmenin kendini geliştirebilmesi için nadir uygulamalardan biri olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen adaylarına daha sonra, yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının fakültede öğrendikleri hakkında düşünmelerine katkıda bulunma durumu sorulduğunda; ÖA6 böyle bir katkı sağlamadığını, ÖA2 de kısmen katkı sağladığını belirtmiş, diğer on aday ise olumlu yanıt vererek yansıtıcı uygulamaların fakültede öğrendikleri üzerine düşünme ve o bilgileri kullanma, uygulama ortamı oluşturduğuna yönelik açıklamalar yapmıştır (Tablo 2). ÖA1 yansıtıcı uygulamalarda, öğrendiklerinin etkisini uygulayarak gördüğünü, teorik bilgilere olan önyargısının uygulamanın somut olarak etkisini görünce değiştiğini;

“Biz burada materyal tasarlama dersi aldık, program geliştirme dersi aldık. Dersleri alırken şöyle söyledik, ‘öğretmen olduğumuz zaman bunları kullanmayacağız’. Fakat sonra bu yansıtıcı düşünme yöntemiyle gerçekleştirdiğimiz uygulamada onları kullandığımız zaman, ne kadar işe yaradıklarını fark ettik. Nerede kullanacağımızı o zamanlar pek bilmiyorduk. Amaç, yapıp dersi geçmekti. Fakat bu uygulamada, önceki aldığımız dersleri bu uygulamaya yansıtığımızda dersin ne kadar etkili olduğunu gördük ... Uygulama okulunda hazırladığımız bir PowerPoint sunumunun, görsel bir video veya fotoğrafın, öğrencinin derse yaklaşımını nasıl etkilediğini gördük. O yönden, aldığımız önceki dersleri bu dersle bütünleştirdiğimizde ortaya gerçekten etkili bir durum çıktığını düşünüyorum.”

şeklinde detaylı olarak açıklamıştır. ÖA5 ise teorik bilgiyi uygulamanın çok da kolay olmadığını bu uygulamalarda gördüğünü vurgularken, ÖA11, ÖA12 ve ÖA13 aynı bağlamda, teorik bilgilerini uygulama fırsatı elde ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 2: Yansıtıcı Öğretmenlik Uygulamalarının Önbilgilerin Kullanımına Etkisi

Öğrendiklerini Uygulama Fırsatı				
ÖA		Öğrenci merkezli Kuram-Model-tekniklerin etkisi	Teorik bilgiyi uygulama	Mesleki gelişim
ÖA1	+	Öğrendiklerinin etkisini uygulayarak görme	Teorik bilginin kullanımına ilişkin önyargının değişmesi	Uygulamanın etkisini somut olarak görme
ÖA2	-	Öğrenci merkezli tekniklerin etkisini deneyimleme		
ÖA3	+	Kuramların etkisini deneyimleyerek görme		
ÖA4	+			Uygulanan teorik bilgilere yönelik deneyim kazanma
ÖA5	+		Teorik bilgiyi uygulamaya koymanın çok da kolay olmadığını deneyimleme	Uygulama kısmında zamanla gelişeceğini düşünme
ÖA6	-		BY	
ÖA7	+			Uygulama yaparak öğrenme
ÖA8	+	Geleneksel öğretimin dezavantajlarını uygulayarak görme Çalışma yaprağının öğrenmeye etkisini deneyimleme		
ÖA9	+	Kurama göre plan geliştirmenin katkısı		
ÖA10	+	Kuramların etkisini deneyimleyerek görme		Farklı kuramlara yönelik ders planları geliştirme
ÖA11	+		Teorik bilgiyi uygulama fırsatı	
ÖA12	+		Teorik bilgiyi uygulama fırsatı	Uygulama yaparak öğrenme
ÖA13	+	Kuramları uygulayarak değerlendirme Model ve teknikleri inceleyerek değerlendirme	Teorik bilgiyi uygulama fırsatı	

ÖA3, ÖA10 ve ÖA13 yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları ile, teorik olarak öğrendikleri kuram, yöntem ve tekniklerin etkilerini deneyimleyerek görme fırsatı elde ettiklerini ifade etmişlerdir. ÖA7 ve ÖA12

yansıtıcı uygulamalarının, öğrendikleri teorik bilgileri uygulama imkânı sağladığını belirtirken, ÖA12 ayrıca uygulamaların da öğrenmelerinde daha etkili olduğunu vurgulamıştır. ÖA8 geleneksel öğretimin dezavantajlarını ve öğrenci merkezli modellerin ne kadar etkili olduğunu yansıtıcı uygulamalarda deneyimlediğini belirtmiştir. ÖA9 ve ÖA10 öğrenci merkezli öğretim modellerine göre plan tasarlama konusunda oldukça gelişme gösterdiğini vurgulamıştır.

Adaylara, bundan sonraki süreçte mesleki hayatlarında öğretmenlik uygulamalarında uyguladıkları gibi, kendi uygulamaları üzerinde düşünme (yansıtma) tekniğini uygulamayı düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda, ÖA8;

“...Oturup ‘ben bugün derste hata yaptım mı?’ diye düşünmem, fakat o dersi anlatırken ‘acaba şöyle yapsa mıydım’ diye anlık bir düşünce olabilir...”

şeklinde eylem üzerine yansıtma yapmayacağını fakat eylem anında yansıtma yapabileceğini ifade eden bir açıklama yaparak yansıtıcı düşünmeyi mesleki hayatında kısmen uygulayabileceğini belirtmiştir. Diğer tüm adaylar yansıtıcı düşünme tekniğini mesleki yaşantılarında uygulayacaklarını ifade etmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Mesleki Yaşantılarında Yansıtıcı Uygulamaları Kullanma Durumuna Yönelik Düşünceleri

Evet, kullanırım	Kısmen kullanabilirim	Hayır, kullanmam
ÖA1, ÖA2, ÖA3, ÖA4, ÖA5, ÖA6, ÖA7, ÖA9, ÖA10, ÖA11, ÖA12, ÖA13	ÖA8	

ÖA11 ders esnasında neler yaptığını ders sonrasında hatırlayamadığını ve bu nedenle video kayıtlarının kendini değerlendirme sürecinde çok işine yaradığını, mesleki hayatında da derslerini kaydetmeyi çok istediğini vurgulamıştır. ÖA13 de bu isteğini;

“Keşke sınıflarda da kamera olsa da, sonra ben bakabilsem kendime. Çünkü sen karşıdaki insandan sorumlusun. O insanın yaptığı bir yanlışta ya da doğrudan sen sorumlusun. Ders anlattığında bir numaralı faktör sen gibisin. Karşıdakinin geleceğinden sorumlu olunca, biraz hata oranını düşürmek gerektiğini düşünüyorum. Onun için, keşke sınıfta bir kamera olsa da kendi kendimi değerlendirebilsem. Kendimi her zaman ileriye götürmeyi isterim eğer bu mesleği yaparsam. Keşke olsa da yaparsak.”

şeklinde açıklamıştır. ÖA1;

“... Aslında bu biraz da insanın mesleğe duyduğu saygıya bağlı... Öğretmenlik mesleğine geçiş yaparsak, biz de zaten ders anlatırken öğrenciye en iyisini vermeye çalışacağız. Öğretmen olduğumuz zaman öğrencinin nasıl daha iyi olabileceği üzerine çalışmamız gerekiyor. Bu da bir önceki dersten daha iyi olmamız gerektiğini düşündürüyor. Biz burada şimdi bu iş nasıl yapılır kısmını gördük. Bu kadar aldığımız bilginin açıklığı boşa gitmesini istemem. O yönden, eğer öğretmen olarak atanırsam bunu yapmaya devam edeceğimi düşünüyorum. Daha iyi nasıl olabileceğimin arayışında olmaya çalışacağım diye düşünüyorum.”

şeklindeki ifadeleriyle yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarında, yansıtıcı düşünmenin nasıl uygulandığını öğrendiğini, bunu deneyimlediğini ve benimsediğini, mesleki olarak gelişimini sağlayabilmek amacıyla da kullanacağını belirtmiştir. ÖA3, ÖA6, ÖA7 uygulamaları üzerine ve sonraki uygulamaları için yansıtma yapacaklarını sırasıyla aşağıdaki gibi açıklamışlardır:

“Ben kullanmayı düşünürüm çünkü yeni mezun bir öğretmen olacağım ve sürekli kendimi geliştirmeye çalışacağım. En azından her ders sonunda ve o gün eve gittiğimde kendi kendimi değerlendirirsem bunun bana daha çok yol kat ettireceğini, kendimi çok geliştireceğimi düşünüyorum.”

“Evet düşünürüm. Ben genelde eleştirel bakmaya çalışırım, yansıtıcı düşünmeyi de sevdim. Nerede hata yaptım, onu düzeltiyim şeklinde bakarım. Büyük ihtimalle ben fizik öğretmeni olarak atanırsam dersleri laboratuvarında işlerim. Elimden geldiğince düşünüp, burada hata yaptıysam diğer sınıfta öyle yapmam, düzelterek yaparım...”

“...burada uyguladık okula gittiğimizde böyle bir şey yapmayalım olmayacak... Mesela bir derste bir soru soruyorum. Bir öğrenciyi kaldırdım ve o soruda 10 dk. gibi bir süre harcadım. Ondan sonra kendi kendime değerlendirirken ‘bu soruda birini kaldırdığımda, şuralarda yardım edeyim, yol göstereyim, o öğrenci devam ettirsin, böylece hem süreden kazanırım hem de daha farklı sorular çözebilirim’ dedim. Kendimizi değerlendirme açısından bu yönden katkı sağladı yani bu ders.”

ÖA9, ÖA10 ve ÖA12 yansıtıcı düşünmeyi kendilerini geliştirmek amacıyla kullanacaklarını sırasıyla;

“Kesinlikle. Sürekli araştırmak kendini geliştirmek zorundasın. Tabii ki dönüp bakar insan. Burada yaptığımız gibi videoya çekilip kendini görmek ister ama orda öyle bir şey olmayacak muhtemelen...”

"Dürüstçe cevap vereceğim. Ben zaten öğretmen olursam, kendimi geliştiren bir öğretmen olmak istiyorum. Yeni kuramlar vb. her şeyi takip etmek istiyorum. Bunu bütün samimiyetimle söylüyorum. Bütün çağdaş yaklaşımları uygulamak istiyorum. Lisedeki kendi öğretmenlerimizi, bize yaklaşımlarını gördükten sonra, bir de şimdiki öğretim modellerini görünce, arada uçurum olduğunu düşünüyorum... O yüzden ben de bu işi hakkıyla yapmak istiyorum. Bu yüzden de kendimi geliştirmeyi düşünüyorum, yansıtıcı düşünmeyi kullanacağım."

"Tabii ki. Zaten günümüz de bunu gerektiriyor. Sürekli aynı, basit şekilde ilerlersek hem kendi açımızdan bir ilerleme kat edemeyiz hem de öğrencilerimiz için de faydamız olacağını düşünmüyorum. Sürekli kendimizi geliştirerek sürekli 'bu derste neler yaptım, daha fazla ne yapabilirim?' düşüncesinde olarak ve üzerine sürekli bir şeyler ekleyerek kendimizi geliştirmemiz gerektiğini düşünüyorum."

şeklinde ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarına yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları sürecinde akranları veya uzman tarafından yapılan eleştirileri/önerileri dikkate alma durumları da sorulmuştur. ÖA3, ÖA4, ÖA6, ÖA7, ÖA10, ÖA11, ÖA12 ve ÖA13 dikkate almadıkları eleştiri veya öneri bulunmadığını belirtmiştir (Tablo 4). ÖA11 bu durumu;

"... Ben zaten eleştiriye açık bir insanım. Keşke eleştirsinler de ben de eksiklerimi göreyim diye düşünüyorum."

şeklinde bir açıklama ile dile getirmiştir.

Tablo 4. Yansıtıcı Öğretmenlik Uygulaması Sürecinde Adayların Dikkate Almadığı Öneri veya Eleştiriler

ÖA	Hayır	Evet		İletişim	Planlama	Sınıf yönetimi
		Uzman	Akran			
1		-	+		BY	
2		-	+	Öğrenci ile göz teması kurma		
3	x					
4	x					
5				BY		
6	x					
7	x					
8		-	-		Süreye göre kazanım seçimi	
9		-	+			Sınıf içinde (sıralar arasında) dolaşma
10	x					
11	x					
12	x					
13	x					

ÖA8;

"Bir arkadaşım bir kere fazla kazanım aldım diye düşünmüştü ama o an düşününce o kadar abartılı gelmedi bana. Fakat sonra bakınca, hiç soru çözmemişim derste, doğrudan konuyu anlatmışım. İlk başta öyleydi ama sonradan düzelttim."

açıklamasıyla akran yorumlarını kısmen dikkate almadığını belirtmiştir. ÖA1 de, uzman tarafından yapılan eleştirileri dikkate aldığını fakat objektif olmadığı gerekçesiyle bazı akran yorumlarını dikkate almadığını ifade etmiştir.

ÖA2 akranları tarafından iletişim becerilerine yönelik yapılan eleştirileri dikkate almadığını;

"Dikkate almadığım; gözle temas var. Çünkü öğrenciyle yapmış olduğum gözle teması sadece ben anlayabilirim. Göz zaten saniyelik bir zamanda teması gerçekleştiriyor. ... O yüzden gözle temas ile ilgili eleştirileri dikkate almadım."

şeklinde ifade etmiştir. ÖA9 ise sınıf yönetimi bağlamında, akranlarından eleştiri aldığını ve bunu dikkate almadığını;

"Ben sınıf içerisinde çok dolaşmayan birisiyim, sadece tahtanın önünde ve ön sıralarda dolaşırım, aralara pek girmem. Bazı arkadaşlar çok az geziyorsun diyorlar, bana göre öyle değil yani. Yeteri kadar dolaşmak, fazla dolaşmaktan daha iyi. Tahtanın önünde öğrencileri daha etkili odaklamak için yeterli olduğumu düşünüyorum ben."

şeklinde ifade etmiştir.

Son olarak adaylara yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının mesleki gelişimlerine katkıda bulunma durumuna yönelik düşünceleri sorulduğunda, adayların tümü olumlu yanıt vermiştir. ÖA1 ve ÖA3 yansıtıcı uygulamaların mesleki farkındalıklarının gelişmesinde etkili olduğunu belirtmiştir. ÖA3 yansıtıcı uygulamaların mesleki farkındalığına katkı sağladığını, uygulamalarla mesleğe adım attığını ifade ederken, ÖA1 de;

"Tabii ki katkı sağladığımı düşünüyorum. ... ben bu mesleği yapacakmış gibi çaba gösteriyorum. O yönden de hep nasıl daha iyi olabilirim diye, onun üzerine çalışmalar yaptım ve bu uygulamalar da onun başlangıcı oldu ... En son yaptığım uygulamada da zaten bana ne kadar katkısı olduğunu görmüş oldum. Bu uygulamalar öğretmenlik mesleğini ciddiye almamı sağladı, bana 'sen öğretmenlik okuyorsun' dedi bu uygulamalar. O yüzden bu işi ciddiye almam gerektiğini öğretti..."

şeklindeki açıklama ile, mesleğini ciddiye almaya başladığını ve öğrenim gördüğü bölümün sorumluluğunu almaya başladığını ifade etmiştir. ÖA1 ayrıca;

"Öz değerlendirme yönünde olumlu gelişmeler kaydettiğimi düşünüyorum. Bundan sonra yapacağım uygulamalarda, ileride öğretmenlik mesleğini devam ettirirsem uygulamalarının video kayıtlarının analizini yapmaya devam edeceğimi düşünüyorum. Zaten insan kendini değerlendirirse gelişme kaydeder. Biz de bu mesleğin gereği sürekli gelişme halinde olmamız gerekiyor. O yönden öz değerlendirme yapmanın olumlu olduğunu düşünüyorum. Bundan sonra da yapmaya devam edeceğim."

açıklaması ile yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının yansıtıcı düşünmeyi benimseme ve kullanma açısından da katkı sağladığını belirtmiştir. ÖA5 ve ÖA13 de yansıtıcı düşünme bağlamında uygulama üzerine yansıtma yapmayı benimseme ve içselleştirmeye yönelik yaşadıkları mesleki gelişimi sırasıyla;

"...Sürekli kendini eleştirmelisin bence, gün içerisinde değil de 40 dakikalık zaman diliminden sonra, her dersin sonunda 'acaba ben burada neyi yanlış yaptım, ne eksikti veya bunu geliştirmem için ne yapabilirim' diye irdelememiz gerektiğini düşünüyorum..."

"Ders anlatırken bile kendi eksikliğini bazen görebiliyorsun, 'keşke şöyle yapmasaymışım', 'sunumumu keşke böyle hazırlasaymışım', 'keşke bunu söylemeseydim' veya 'keşke şunu söyleseydim' diyorsun... Video kaydı alındığında sürekli izleyebiliyorsun. Ben zevk için bazen açıp izliyorum onu. İzlerken bile görüyorum, gülüyorum kendime 'keşke şunu yapmasaydım, nasıl bir hata yapmışım' diye. Kendimi değerlendirme açısından çok faydalı bir uygulama..."

şeklinde açıklamışlardır. ÖA5 ayrıca yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının mesleki özgüven kazanmasında da etkili olduğunu vurgularken, ÖA6 da mesleki özgüven bağlamında kendinden emin olma durumunu;

"...Şu an kendimizden emin olmamızı sağladı. Öğretmen olarak bir sınıfa gittiğimizde fark etmez, hangi okula gidersek gidelim, kendimizi sağlam bir öğretmen konumuna sokarak ifade edebileceğiz, öğrencilere ders anlatabileceğiz ve gerçek bir öğretmen konumunda olacağız..."

açıklaması ile ifade etmiştir. Bununla birlikte, ÖA6 ve ÖA7 uygulamaların mesleki deneyim kazanmalarında da etkili olduğunu vurgulamışlardır. ÖA4 ve ÖA8 heyecanı kontrol altına alma açısından katkı sağladığını belirtirken, ÖA11 ve ÖA13 öğrencilerle iletişim kurma becerilerinin gelişimine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. ÖA8 ayrıca;

"...el-kol hareketlerimizin bile ne kadar önemli olduğunu fark ettik..."

açıklamasıyla beden dili kullanımına yönelik edindiği farkındalığa dikkat çekmiştir. ÖA4 ve ÖA11 yansıtıcı uygulamalar sayesinde konu alan bilgilerinin de arttığını ifade ederken, ÖA4 bu durumu;

"...bu sayede sunumlarımızı hazırlarken hem dersimize çalıştık hem arkadaşlarımızı dinledik; konu alan bilgimiz artmış oldu..."

şeklinde açıklamıştır. ÖA3, ÖA6, ÖA7, ÖA9 ve ÖA13 sınıf hakimiyetini sağlamaya vurgu yaparak sınıf yönetimi becerilerinin gelişmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. ÖA3, ÖA6 ve ÖA7 ayrıca ders planı tasarlama becerilerinin de gelişme gösterdiğini açıklarken, ÖA11 ve ÖA12 de aynı bağlamda açıklamalar yapmıştır. ÖA1 bu duruma yönelik düşüncesini;

"...Ders planı hazırlarken özellikle, hangi materyali nerede kullanacağım, hangi soruyu nerede soracağım, öğrenciyi derse nasıl motive edebilirim, derse nasıl etkili bir giriş yapabilirim, öğrencinin derste nasıl aktif olması gerektiği konularının üzerinde plan hazırlarken daha çok durdum. Bu konuda gelişme kaydettiğimi düşünüyorum..."

şeklinde ifade etmiştir.

Dokuz öğretmen adayı yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının alan eğitimi bilgilerinin gelişme göstermesinde etkili olduğunu belirtmiştir. ÖA1, ÖA4, ÖA9 ve ÖA13 öğrencileri derse katabilme ve aktif hale getirme; ÖA7, ÖA9, ÖA11, ÖA12 ve ÖA13 materyal geliştirme ve kullanma; ÖA7, ÖA9, ÖA12 ayrıca tahta kullanımı becerilerinin gelişme gösterdiğini ifade etmiştir. ÖA2, ÖA4, ÖA7 ve ÖA12 ise yöntem ve

teknik seçimi becerilerinin gelişim gösterdiğini açıklarken; etkili yöntem ve teknikleri (konuya uygun ve öğrenci merkezli olacak şekilde) seçme ve kullanma becerilerini geliştirdiklerini vurgulamışlardır. ÖA3 ise bu bağlamda, teknolojik araç-gereçleri kullanma becerisinin gelişme gösterdiğine dikkat çekmiştir.

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları kapsamında yapılan uygulamaların video kaydı analizlerinin etkileri ile ilgili; altı öğretmen adayının, kendilerini izleme ve değerlendirme yapma fırsatı elde ettiklerini ifade etmesi, 12 adayın bu sayede hatalarını görme ve giderme boyutunda açıklamalar yapması ve bu bağlamda pek çok becerinin yanı sıra ses tonu, dil kullanımı ve sınıf yönetimi gibi becerilerin ön plana çıkması (Tablo 1); yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları sürecinde kaydedilen videoların izlenerek adaylar tarafından analiz edilmesinin, adayların mesleki beceri gelişimlerinde etkili olduğunu somut olarak ortaya koymaktadır. Ayrıca, iki adayın akran ve uzman eleştirilerinden ziyade öz değerlendirme yapmasının daha etkili olduğunu vurgulaması, uygulamaların adayların dışarıdan yapılacak eleştirilere kapalı olsalar bile öz değerlendirme yaparak kendilerini geliştirme fırsatı sağlaması boyutunu ön plana çıkarmaktadır. Bu bağlamda, öğretmen yetiştirmede dijital video teknolojileri kullanılarak öğretmenlik öz-yeterliğinin geliştirilmesine yönelik yürütülen uygulamalarda, adayların kendilerini üçüncü bir gözden görme fırsatına eriştikleri ve bu sayede eksik ve yeterli oldukları yanlarının farkına vardıkları ifade edilmektedir (Durusoy, 2011).

Yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının öğretmenlik mesleğine yönelik adayların duygularına ve düşüncelerine etkisi boyutunda 11 aday olumlu yanıt vermesine rağmen, ÖA6'nın olumlu yanıt vermemesi; olumsuz yanıt vermediği, zaten mesleğini sevdiği ve benimsediği için olumlu bir katkı sunma durumunun gerçekleşmediği şeklinde yorumlanabilir. Yürütülen yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının adayların duygularına yönelik etkileri ile ilgili açıklamaları irdelendiğinde, uygulamaların adayların öğretmenlik mesleğine karşı hissettikleri pozitif duyguları ve memnuniyetleri ortaya çıkardığı ve bu mesleği icra ederken zevk almalarında etkili olduğu görülmektedir. Adayların uygulamaların düşüncelerine etkileri ile ilgili açıklamaları değerlendirildiğinde ise, yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları sürecinin mesleğe bakışlarını olumlu etkilediği, mesleki farkındalıklarının oluşmasında ve mesleki gelişim göstermelerinde etkili olduğu, bu bağlamda da mesleki öz güvenlerinin gelişmesini sağladığı ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda, yansıtıcı düşünmeyi geliştirici öğretim uygulamalarının öğretmen adaylarının öğretimi tasarlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerindeki performanslarına ve yansıtıcı düşüncelerine etkisi boyutunda, öğretmen adaylarının sınıf içi öğretim uygulamalarına yönelik özgüven kazandıklarına dikkat çekilmektedir (Erdoğan, 2017). Bu durumda, yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik duygu ve düşüncelerinin olumlu yönde değişmesinde, mevcut durumda olumlu olan duygu ve düşüncelerinin de güçlendirilmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının hizmet öncesi öğretmen eğitimi sürecinde öğretmen adaylarının öğrendikleri hakkında düşüncelerine katkıda bulunma durumu ile ilgili 11 adayın olumlu yanıt vermesi, uygulamaların temel hedeflerine ulaşıldığı bağlamında yorumlanabilir. Özellikle bir adayın, yansıtıcı uygulamalar süreci sonunda teorik bilgilerin kullanılmayacağına yönelik ön yargısını giderdiğini ve teorik bilgilerini uyguladıkça etkilerini somut olarak gördüğünü vurgulaması ve diğer bir adayın geleneksel öğretimin dezavantajlarını ve öğrenci merkezli modellerin ne kadar etkili olduğunu yansıtıcı uygulamalarda deneyimlediğine dikkat çekmesi, bu yorumun geçerliliğini güçlendirmektedir. Ayrıca, altı adayın gerçekleştirilen yansıtıcı uygulamaların teorik bilgileri kullanma deneyimi yaşamalarını sağladığını ve bir diğer adayın uygulamaların da öğrenmelerine katkı sağladığını belirtmesi, yansıtıcı öğretim uygulamalarının temel hedefleri arasında dikkat çekilen mesleki gelişime yönelik kazanımlar elde edilmesinde etkili olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarının mesleki yaşantılarında yansıtıcı uygulamaları kullanma durumuna yönelik düşünceleri sorusuna olumsuz yanıt veren aday bulunmadığı görülmektedir (Tablo 3). Yapılan açıklamalar incelendiğinde adayların, yansıtıcı düşünmenin mesleki gelişimlerinde etkili olduğunu düşündükleri için ileride mesleki yaşantılarında da kendilerini geliştirmek amacıyla kullanacakları ön plana çıkmaktadır. Bir adayın açıklaması uygulamanın nasıl yapılacağını gördüklerini ve benimsediklerini göstermektedir. Üç adayın ise ifadeleri uygulamaları üzerine ve sonraki uygulamaları için yansıtma yapacaklarını göstermektedir. Bu bağlamda, yansıtıcı düşünmeyi geliştirmeye yönelik etkinliklerle destekli öğretmenlik uygulamasının, öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerini geliştirdiği vurgulanmaktadır (Erdoğan, 2017). Bu durumda yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının, adayların yansıtma sürecini öğrenmelerinde ve mesleki gelişimlerinin sağlanmasında önemli bir yeri olduğunu benimsemelerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu süreçte uygulama anında yansıtma yapmaması ise, uygulama anında

yansıtma yapmanın biraz daha fazla deneyim ve uzmanlık gerektirmesinden kaynaklanabilir. Bu durum, adayların yansıtma boyutunda da istenilen seviyeye gelebilmeleri için uygulamalar kapsamında bu sürece daha fazla odaklanmalarını gerektirmektedir.

Yansıtıcı öğretmenlik uygulamaları sürecinde akranları veya uzman tarafından yapılan eleştiri ve önerileri dikkate alma durumları ile ilgili sekiz adayın tüm eleştiri ve önerileri dikkate aldıklarını belirtmesi (Tablo 4) dikkate alındığında, adayların yansıtıcı düşünmeyi ve mesleki gelişimi benimsedikleri ve bu yöndeki uygulamalardan mümkün olduğunca yararlanmak istedikleri ön plana çıkmaktadır. Kısmen dikkate almadığını belirten adayın açıklamaları incelendiğinde, adayın akran ve uzman eleştirilerini başlangıçta dikkate almasa dahi, süreç içerisinde yapılan öz değerlendirmelerin bu eleştirileri kabullenmesini sağladığı belirtilebilir. Ayrıca, bazı akran değerlendirmelerini dikkate almayan adayların uzman değerlendirmelerini önemsemeleri dikkat çekmektedir. Bu durumun, bazı adayların akranlarını eleştiri yapabilecek düzeyde görmemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Benzer şekilde, Yılmaz (2019) tarafından yürütülen çalışmada da, öğretmen adaylarının uygulama öğretmeninden gelen dönütlerin akran ve öğrenci dönütlerine göre daha faydalı olduğunu belirtmeleri, uygulama öğretmenlerinin mesleki tecrübeleri sayesinde öğretmen adaylarını daha etkili yönlendirebilmelerine dayalı olarak açıklanmıştır. Bu durum, yansıtıcı düşünmenin temel unsurlarından biri olan öz değerlendirme'nin önemini ön plana çıkarmaktadır. Bununla birlikte, öz değerlendirme'nin akran ve uzman değerlendirmesi ile desteklendiği durumlarda daha verimli sonuçlar alınabildiği söylenebilir.

Adayların tamamının yansıtıcı öğretmenlik uygulamalarının mesleki gelişimlerine katkıda bulunma durumu ile ilgili olumlu yanıt vermelerinin yanında, özellikle ders planı hazırlama ve sınıf yönetimi becerilerindeki gelişimleri daha da ön plana çıkmaktadır. Bu bulgular Erdoğan (2017) tarafından yürütülen araştırma sonuçlarıyla uyumluluk göstermektedir. En çok gelişimin ise öğretim süreci becerilerinde gerçekleştiği görülmektedir. Öğretim süreci becerilerinde de; materyal geliştirme-kullanma ve öğrencileri aktif hale getirme becerileri ön plana çıkmaktadır. Bu bulgular, Köksal ve Demirel'in (2008) ulaştığı; yansıtıcı düşünme eğitiminin, öğretmen adaylarının derslerini planlama ve uygulama süreçlerine olumlu katkılar sağladığını belirten sonuçlar ile uyumluluk göstermektedir. Diğer yandan, bazı adayların yansıtıcı uygulamaların mesleki deneyim ve özgüven kazanmalarında da etkili olduğunu belirtmeleri de dikkate alındığında, uygulamaların adayların mesleki beceri gelişimlerinin yanı sıra, mesleki özgüven ve farkındalıklarını geliştirdiği sonucuna varılabilir. Durusoy (2011) de, dijital video teknolojilerini kullandığı çalışmasının sonucunda bu bulguları destekler nitelikte, uygulamalar neticesinde tüm adayların kendi öz-yeterlikleri hakkında bir farkındalığa ulaştıklarını ve bunu objektif olarak dile getirdiklerini vurgulamaktadır. İki adayın, mesleği yapabilme yani atanma konusundaki belirsizliğe rağmen, bu işi yapacakmış gibi kendini geliştirdiğini vurgulaması; adayların, uygulamalar bağlamında mesleğine olan bağlılığının ve saygısının yanı sıra mesleki farkındalığının geliştiğinin ve mesleki gelişimin öğretmenlik mesleğinin temel yapı taşlarından biri olduğunu benimsemelerinin bir göstergesi olarak ifade edilebilir.

Araştırma sonuçları dikkate alınarak, uygulama okullarında görevli uygulama öğretmenlerine, okullarına zimmetli birer kamera verilerek öğretmen adaylarının uygulamalarını kaydetmeleri ve daha sonra bu kayıtlar üzerinden yansıtma yapmaları sağlanmalıdır. Diğer taraftan bu süreçteki uygulamaların yürütülme sürecinde, Fakülte-Okul İşbirliği Kılavuz'undaki Değerlendirme Formlarında "Yansıtıcı Uygulamalar" boyutunda dikkate alınacak ek bir ölçütün ayrı bir başlık olarak ilave edilmesi ve bu ölçütün basamaklarına yer verilmesi sağlanabilir. Ayrıca öğretmenlerin öz ve akran değerlendirmesi yapmaları ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunmaları amacıyla, bu uygulamaları kendileri için de yürütmeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aalten, Peter V. (2017). *Zeven Competenties Van De Docent, Een Subjective Beschrijving Van De Competenties Door Peter Van Aalten*. <http://www.zevencompetenties.nl/competenties/> adresinden 18 Mart 2019 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Avcı, Barış (2018). *Türkiye, Norveç ve Danimarka İlköğretim İngilizce Dersi Öğretim Programları İle İngilizce Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Buldu, Mehmet (2014). Öğretmen Yeterlik Düzeyi Değerlendirmesi ve Mesleki Gelişim Eğitimleri Planlanması Üzerine Bir Öneri. *Milli Eğitim Dergisi*, 44 (204), 114-134.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Durusoy, Okan (2011). *Öğretmen Yetiştirmede Web 2.0 ve Dijital Video Teknolojilerinin Kullanılarak Öğretmenlik Öz-Yeterliğinin Geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Erdoğan, İrfan (2017). *Yansıtıcı Düşünmenin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulamalarına Katkıları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

- European Commission (2012). *Rethinking Education: Investing in Skills for Better Socio-Economic Outcomes*. COM (2012) 669. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0669&from=FR> adresinden 27 Ağustos 2019 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Güneş, Firdevs ve Uygun, Tuğba (2016). Öğretmen Yetiştirmede Beceri Uyuşmazlığı. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 2(3), 1-14.
- Işık, Kenan (2019). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Geleceğine Yönelik Eğitim Yönetimi Akademisyenlerinin Görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Jay, Joelle K. and Johnson, Kerri L. (2002). Capturing Complexity: A Typology Of Reflective Practice For Teacher Education. *Teaching on Teacher Education*, 18, 73-85.
- Kasap, Gonca (2015). *Öğretmen Adaylarının Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması Derslerine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi, Giresun.
- Kaya, Metin (2016). *Öğretmen Yetiştirme Standartları Konusunda Bir Sistemik Literatür İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Köksal, Necla ve Demirel, Özcan (2008). Yansıtıcı Düşünmenin Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulamalarına Katkıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 189-203.
- MEB (2014). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, <http://oygm.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-meslegi-genel-yeterlikleri/icerik/39> adresinden 16 Mayıs 2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- OECD (2005). *Teachers Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers*. Paris: OECD.
- Orakçı, Şenol (2015). Şangay, Hong Kong, Singapur, Japonya ve Güney Kore’nin Öğretmen Yetiştirme Sistemleri’nin İncelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 3(2), 26-43.
- Taneri, Pervin O. ve Ok, Ahmet (2014). Alandan ve Alan Dışından Öğretmenlik Sertifikası İle Atanan Yeni Sınıf Öğretmenlerinin Sorunları. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 418-429.
- Türk Eğitim Derneği (TED). (2009). *Öğretmen Yeterlikleri*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Yaman, Barış (2018). *Türkiye, Almanya, Fransa, Çin ve Japonya’da öğretmen yetiştirme (2000-2017)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Yaylacı, Ali F. (2013). Öğretmenlerin Kendilerini Geliştirmelerine İlişkin Yaklaşım Sorunu. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel sayı, 25-40.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Gül (2019). *Öğretmenlik Uygulamasında Dönüt Konusunda Öğretmen Adaylarının Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.